

عنوان مقاله:

تطور اصل برائت از دیدگاه اصولیون

محل انتشار:

فصلنامه پژوهش های فقه و حقوق اسلامی، دوره 17، شماره 62 (سال: 1399)

تعداد صفحات اصل مقاله: 16

نویسندگان:

حسین رحیمی واسکسی - دانشجوی دکتری گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران

حمید کاویانی فر - استادیار گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران

عصمت السادات طباطبایی لطفی - استادیار گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران

نسرین کریمی - استادیار گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران

خلاصه مقاله:

اصل برائت در اصطلاح فقه‌های اصولی عبارتست از حکم به عدم ثبوت تکلیف برای مکلف در موردی که اصل وجود تکلیف مشکوک باشد. فقه‌های اصولی مجرای کلی اصل برائت را شک در تکلیف تبیین نموده‌اند و آن را در تمامی شبهات تحریمی و وجوبی جاری دانسته‌اند، در مقابل اخباریون این اصل را تنها در شبهات وجوبی جاری دانسته و در مقابل شبهات تحریمی به احتیاط روی می‌آورند. توجه و تدبر در دیدگاه فقه‌های اصولی متقدم و متاخر نشان از تحول و تطور در اجرا و استناد این اصل در تاریخ فقه امامیه را می‌دهد. توجه به دیدگاه فقه‌های متقدم اصولی از قبیل ابن ادریس حلی، شیخ طوسی، شیخ مفید و ... نشان از این مدعا دارد که اصل برائت یا همان برائت شرعی بدین گستردگی که امروزه در مسائل شرعی مطرح می‌باشد، مورد نظر نبوده است و اگرچه در دوره های متقدم فقه اصولی، بحث اصل برائت در ضمن مباحث حظر و اباحه مطرح می‌گردید، اما در دوره های متاخرتر و دیدگاه‌های فقه‌های اصولی آن، این دو حیثیت جداگانه ای از اصل برائت پیدا نمودند. چرا که بحث حظر و اباحه ناظر به حکم اشیاء از حیث عناوین اولیه مستفاد از ادله اجتهادی بوده است، ولی در مقابل بحث اصل برائت و احتیاط، ناظر به حکم شک در احکام واقعیه است؛ نتیجتاً اباحه حکمی واقعی و اصل برائت حکمی ظاهری است. ضمن اینکه مورد اباحه شبهه تحریمی است، ولی مورد برائت اعم از شبهه وجوبیه و تحریمی است. این تحول و تطور در دیدگاه فقه‌های اصولی در دوره های متاخر ناظر به پیچیدگی‌ها و نیازهای حال حاضر در تبیین احکام شرعی بوده است که به نظر می‌رسد با توجه به نفوذ کلام اخباریون در سده‌های گذشته و نیز تنوع کمتر مسائل شرعی در آن زمان، فقه‌های اصولی با اغماض در مورد آن به بحث و گفتگو پرداخته‌اند.

کلمات کلیدی:

اصول عملیه، اصل برائت، اصولیون، اخباریون، تطور اصل برائت

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1365045>

